

# Er klassisk politisk økonomi kompatibelt med karbonavgifter?

Semesteroppgave i POL2012 Høst 2021

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

## Innhold

1	Innledning.....	3
1.1	Problemstilling og oppgavens utforming .....	4
2	Teori .....	4
2.1	Klassisk politisk økonomi .....	4
2.1.1	Økonomisk liberalisme .....	4
2.1.2	Verdi.....	5
2.1.3	Distribuerings.....	6
2.1.4	Vekst.....	7
2.1.5	Land og økonomisk overskudd .....	7
3	Diskusjon.....	8
3.1	Det frie markedet .....	8
3.2	Økonomisk overskudd.....	9
4	Konklusjon og videre forskning .....	10
5	Referanser.....	11

# 1 Innledning

Implementering av utslipps avgifter er et svært omstridt tema med mange ulike innfallsvinkler. Forslag om å innføre karbon- eller energiavgifter har imidlertid møtt stor motstand (Elkins & Baker, 2001). Det har vært store politiske kampanjer mot slike avgifter, spesielt i Europa da EU-kommisjonen vurderte en karbon/energiskatt i 1993 og 1994 og i USA før Kyoto-møtet i desember 1997 (Elkins & Baker, 2001).

Det er for tiden 27 land med en karbonavgift implementert: Argentina, Canada, Chile, Kina, Colombia, Danmark, EU (27 land), Japan, Kasakhstan, Korea, Mexico, New Zealand, Norge, Singapore, Sør-Afrika, Sverige, Storbritannia og Ukraina (*What Countries Have A Carbon Tax?*, 2021). Importører av utslippsintensive varer må betale en avgift basert på hva produsentene ville ha måttet betale under EUs karbonutslippsforskrifter. Fra september 2021 er prisen på karbon per tonn i EU-programmet på 62,45 euro (*What Countries Have A Carbon Tax?*, 2021). Den lovgivende pakken foreslår verdens første karbongrenseskatt, også kjent som en karbongrensejusteringsmekanisme. Den grenseoverskridende karbonavgiften vil legge til en avgift på import av materialer inkludert stål, aluminium og gjødsel fra nasjoner og utenlandske selskaper med slappere miljøregler. Blokken håper å beskytte lokale virksomheter i land som er underlagt utslippsreducerende forskrifter ved å belaste varer og materialer importert fra karbonintensive virksomheter og land (*What Countries Have A Carbon Tax?*, 2021). Andre økonomiske mekanismer som et cap-and-trade-system. Regjeringene vil begrense mengden klimagassutslipp som slippes ut i atmosfæren hvert år basert på karbonkreditter. Utslippsnæringer og selskaper vil ha muligheten til å selge sine ekstra kvoter til større forurensere, og skape et marked for karbon (*What Countries Have A Carbon Tax?*, 2021).

Karbonavgiften kommer til å skape endringer i markedet der den mest betydelige vil være endringer i handel mellom stater. Karbongrensejusteringsmekanisme kan endre hele systemet av handel som eksistere nå slik at det blir vanskeligere å frakte varer fra et land til et annet, men den har også potensialet til å skape interne endringer i land som fører til vekst innen nye industrier i land. Det vil alltid være utfordringen når det skjer endringer, eksempelvis fremkomsten av store monopoler kan bli en utfordring fremover i tid, samt at de allerede store forskjellene i samfunn blir enda større. Jeg vil argumentere for at en avgift på karbon passer sammen med klassisk politisk økonomi teori. Karbonavgiften skaper nødvendige begrensninger på utslipp og begrensninger er forventet av teorien. Karbon begrensningene blir

også integrert i markedet gjennom cap-and-trade-systemet slik at markedet får muligheten til å ta avgjørelser, slik at staten ikke styrer alt. Selv om karbonavgiften kan svekke økonomien i en periode vil dette kunne overkommes gjennom innovasjon.

## 1.1 Problemstilling og oppgavens utforming

I denne oppgaven er ikke formålet å diskutere effektiviteten av slike implementeringer av karbonavgifter, men heller vil jeg se på forholdet mellom klassisk politisk teori og implikasjonen som følger slike avgifter og begrensninger.

Jeg vil i denne oppgaven bruke klassisk politisk økonomi teori for å analysere styrkene og svakheten ved skatt på karbonutslipp. Jeg vil først presentere alle relevante deler av klassisk politisk økonomi før jeg går gjennom alle delene og setter de opp imot effekten av karbonavgift implementering som blir vist til i innledningen.

*«Hva er styrkene og svakhetene ved skatt på karbonutslipp i lys av klassisk politisk økonomisk teori?»*

# 2 Teori

## 2.1 Klassisk politisk økonomi

Jeg vil her redegjøre for klassisk politisk økonomi teori.

### 2.1.1 Økonomisk liberalisme

Ved å argumentere for større individuelle friheten i markedet, var Smith enig med en rekke andre fra det attende århundre (Mandeville, 2010). Et bidrag hadde blitt utgitt flere tiår tidligere. Skrevet av Bernard Mandeville og med tittelen *The Fable of the Bees*. Det sentrale temaet er hvordan «privat vices» (egeninteresse) kan føre til offentlige fordeler. Således argumenterte Mandeville, individuelle menneskelige handlinger genererer spontant ordnede sosiale strukturer som lov, språk, kunnskapsvekst og markedet. Egoisme, på grunn av dets tilknytning til arbeidsomhet, ville dermed bidra til en blomstrende økonomi (Mandeville, 2010). Vekten på individuell frihet var nært knyttet med påstander om behovet for handelsfrihet. Den fremvoksende ideologien var markant gunstig for kapitalistiske verdier og praksis.

Økonomiske liberalismen etablerer et forhold mellom det som antas å være folks essensielle natur og deres økonomiske aktiviteter (Hunt, 1972). Dens særegne forutsetninger er:

**Individualisme:** individet blir sett på som grunnenheten i samfunnet, så det kan ikke fremmes noen solid påstand om noen sosial interesse som skiller seg fra aggregering av individuelle interesser (Hunt, 1972).

**Hedonisme:** individer drives av egeninteresse, søker nytelse og unngår smerte (Hunt, 1972).

**Rasjonalitet:** hver enkelt persons jakt på egeninteresse krever at han eller hun måler kostnadene og fordelene ved alternative handlemåter og velger det som lover det mest fordelaktige resultatet (Hunt, 1972).

**Sløvhet:** mennesker er i utgangspunktet late, forblir inaktive med mindre de stimuleres av utsiktene til personlig vinning (Hunt, 1972).

Hvis vi ser på mennesker på denne måten, er det ikke vanskelig å se hvorfor markedet er et ønskelig arrangement for å håndtere økonomiske spørsmål. Individuelle preferanser for varer og tjenester kan uttrykkes på markedet, og sender signaler til produsentene om hva som er ønsket og hva som ikke er det (Hunt, 1972). Selgere konkurrerer med hverandre om å levere produktene for å dekke etterspørselen, og den konkurranseprosessen holder prisene på et minimum. Ikke alle individuelle ambisjoner oppfylles nødvendigvis, men markedet formidler mellom dem for å oppnå effektive kompromisser. Gjensidig fordelaktige utvekslinger forekommer. Økonomiske ressurser brukes effektivt (Hunt, 1972).

### 2.1.2 Verdi

Vi kan identifisere tre bidrag til verdianalysen. Først er skillet mellom bruksverdi og verdi i bytte. Vann-diamantparadokset er standardillustrasjonen (Smith, 1995). Vann har mer bruksverdi enn diamanter: det er en vesentlig gjenstand, nødvendig for selve livet. Diamanter er en luksusvare med mye mer begrenset bruk, men de har den høyeste verdien i bytte: markedsprisen etter vekt eller volum er langt høyere enn vann (Smith, 1995). Den åpenbare forklaringen på denne forskjellen mellom nytteverdi og markedspris er forskjellene i tilbudene mellom de to varene. Vann er over alt og trenger lite arbeidskraft for å gjøre det tilgjengelig for forbruk, mens det er få diamanter og de krever mye innsats for å gjøre dem tilgjengelige. I følge klassisk politisk økonomi er disse leveringsbetingelsene avgjørende for å forme utvekslingsverdier (Smith, 1995).

Det andre forslaget følger av dette. I grove trekk gjenspeiler verdien av en vare kostnadene ved produksjonen. Når arbeidskraft er den eneste eller hovedkostnaden, betyr dette at utvekslingsverdiene avhenger av mengden arbeidskraft som brukes (Smith, 1995).

For det tredje var det vekt på den naturlige prisen på hvert produkt (Smith, 1995). Denne medfødte verdien er ikke nødvendigvis den faktiske markedsprisen til enhver tid. Hvis den faktiske markedsprisen er over den naturlige prisen i en vesentlig periode, vil dette føre til at nye firmaer kommer inn på markedet for å levere varen, og derved føre til at markedsprisen faller. Hvis den faktiske markedsprisen er lavere enn den naturlige prisen, vil bedrifter forlate industrien, overflødigheten vil bli utryddet og markedsprisen vil stige. Dermed, på lengre sikt, har den naturlige prisen en tendens til å råde (Smith, 1995).

### 2.1.3 Distribuering

Denne andre bekymringen til de klassiske politiske økonomene har hatt konstant oppmerksomhet siden den gang (Riddell et al., 1982). "Hvem får hva?" Er iboende stridende i ethvert samfunn.

David Ricardo anså fordelingen av inntekt blant klassene for å være hovedproblemet i politisk økonomi (Riddell et al., 1982). Det er 3 klasser som er identifisert, som hver får en karakteristisk forskjellig inntektstype:

**kapitalister, som får overskudd:** Overskudd identifiseres som belønning for forretningsaktivitet og nødvendig betingelse for kapitalakkumulering. Å tjene penger en eksistensberettigelse for et vellykket næringsliv. Jakten på fortjeneste bidrar til økonomisk velstand og ekspansjon (Riddell et al., 1982).

**grunneiere, som mottar husleie:** Husleie er en betaling til grunneierne, som gjenspeiler deres evne til å fange opp en del av det økonomiske overskuddet. I landbrukssammenheng er husleie forskjellen mellom verdien av produksjonen fra et stykke fruktbart land og fra et stykke land som bare er verdt å dyrke. Som Tomten er nødvendig for produksjon, men utleiers evne til å kreve leie for alt annet land enn det mest marginale betyr at inntekten som er tilgjengelig for arbeidere og kapitalister reduseres tilsvarende. For kapitalister betyr dette mindre kapasitet for kapitalakkumulering. For arbeidere betyr det en redusert mulighet for å tjene høyere lønn (Riddell et al., 1982).

**arbeidere som mottar lønn:** Lønninger har en tendens til å holdes på det minimumsnivået som er nødvendig for at arbeidere skal reproducere seg selv. Dersom lønnsøkninger ville gå ut over profitten, ville kapitalakkumuleringsprosessen bli hindret. Så hvis arbeiderne ikke kunne dele det økonomiske overskuddet betydelig, måtte de forbli på eksistensnivå (Riddell et al., 1982).

#### 2.1.4 Vekst

Den tredje saken som klassiske politiske økonomer tok for seg, hadde flere positive konnotasjoner. Dette er spørsmålet om hva som avgjør muligheten for økonomisk vekst. Som spørsmålene om verdi og fordeling, er det en gåte som fortsatt er sentral i politiske økonomiske overveielser den dag i dag (Smith, 1995).

Hvordan er økonomiske systemer i stand til å utvide produksjonen av varer og tjenester og de totale inntekts- og formue samling? Hvilke betingelser bidrar til den utvidelsen? Hvilke omstendigheter vil sannsynligvis hindre det, forårsake stagnasjon eller til og med kaste økonomien ut i depresjon? Er vekst nødvendig, ønskelig og bærekraftig på lengre sikt? Som med teoriene om verdi og fordeling, er det ikke lett å oppsummere de klassiske politiske økonomenes mangfoldige syn på disse spørsmålene (Smith, 1995). Vi kan identifisere tre hovedtemaer:

**Arbeidsdelingen:** I følge klassisk politisk økonomi er arbeidsdelingen grunnlaget for vekst. Komplekse arbeidsdelingen fører til høyere produksjonen som ble muliggjort av at det ville føre til høyere fortjeneste, som deretter kunne føre til kjøp av flere verktøy og utstyr, noe som ytterligere øker selskapets produksjonskapasitet (Smith, 1995).

**Utvidelse av handel:** Utvidelsen av handel ville skape forutsetninger for den økte etterspørselen. Komparative fordeler teorien søker å demonstrere at alle land kan tjene økonomisk ved å spesialisere seg på å produsere de elementene der de har en relativ kostnadsfordel, og deretter handle med hverandre (Smith, 1995).

**Akkumulering av kapital:** Handelsliberalisering, inkludert fjerning av toll som er pålagt importerte varer av nasjonale myndigheter eksisterer for en årsak. Eller for å ta opp et miljøspørsmål, hva er situasjonen hvis knappe, ikke-fornybare energiresurser brukes i denne transportprosessen? Er det ikke fordeler for en nasjon ved å ha diversifiserte næringer som må settes mot gevinsten fra spesialisering og handel? Slike bekymringer bør advare mot utvidelse av teorien om komparative fordeler til mer komplekse moderne situasjoner der det kan være gode grunner til å begrense handelen (Smith, 1995).

#### 2.1.5 Land og økonomisk overskudd

Selv om Ricardo var en landeiere beskyttet han ikke interessene til grunneierklassen (Dobb, 1973). Han så på grunneiernes mulighet til å få mye av det økonomiske overskuddet som et hinder for økonomisk utvikling. Inntekten som grunneierne får i form av leie fra inntektene

som ellers ville gått til arbeidere. Leie påvirker kapitalakkumulering og begrenser derfor økonomisk vekst (Dobb, 1973).

Definisjonen refererer til en betaling for tomt. Det som vanligvis kalles husleie for et hus, kan ansees som å ha to komponenter: leien for landet og betalingen for å leie huset som står på tomten (Dobb, 1973).

Ifølge Ricardo er “the interest of the landlord is always opposed to the interest of every other class in the community” (Dobb, 1973). Den Ricardiske teorien er basert på to forutsetninger. Den første er at land varierer i fruktbarhet - så alt land kan rangeres fra de mest fruktbare til de minst fruktbare. Det andre er at konkurranse utligner profittraten blant bønder som leier land fra grunneiere (Dobb, 1973). Den generelle tendensen er at overskuddet presses fordi grunneierne tar en andel av det økonomiske overskuddet som genereres. Når mer land blir dyrket, øker andelen av den totale verdien av produksjon fanget av grunneiere. Så selv om lønningene forblir på eksistensnivå, synker gevinstandelen (Dobb, 1973).

## 3 Diskusjon

Jeg vil her bruke teorien og informasjonen som jeg har presenter for å diskutere styrker og svakheter ved karbonavgifter.

### 3.1 Det frie markedet

Et fritt marked er en av de sentrale delene av klassisk politisk økonomi og menneskets natur blir brukt som et eksempel på hvorfor det frie markedet er positivt. Markeder er den optimale løsningen for å behandle vanskelige oppgaver og spørsmål på grunn av at mennesker er grådige (en av flere årsaker). Karbonavgifter har allerede blitt iverksatt i en rekke land, og gjennom mekanismer som «cap-and-trade-system» har markedet fått en viss frihet til å styre hvordan, hvor og hvem som kan få benytte seg av større mengder utslipp gjennom kjøp og salg av mengden utslipp som er lovlig. Altså, det finnes en øvrig grense, men selskaper kan unngå denne gjennom kjøp eller salg. Selskaper som ikke har store utslipp, kan selge sine karbonkreditter og selskaper som har store utslipp kan kjøpe dem. Den øvrige grensen blir satt av myndighetene i de ulike landene og karbonavgiften blir også bestemt av myndighetene i enkelte land eller gjennom multilaterale avtaler (også samlinger av stater som EU). Selv om staten har påvirkningsevne i dette tilfellet, beholder markedet fortsatt noe frihet.



Noe som er verd å nevne er en mulig endring i verdi som direkte konsekvens av karbonavgift. Som nevnt i teorien gjenspeiler verdien av en vare kostnadene ved produksjonen og at den naturlige prisen til et produkt har en tendens til å råde. Disse ideene kan bli påvirket av en karbonavgift på grunn av betydelig endringer i pris innen noen sektorer. Eksempelvis, Norge produserer aluminium som krever mye energi, men dette er ikke et problem i Norge siden vi hovedsakelig bruker vannkraft for å produsere strøm i Norge. Men i andre land der de er avhengige av gas, kull eller olje for energi kan aluminiumsproduksjon bli svært lite lukrativt, spesielt når man tar i betraktning karbongrensejusteringsmekanismen. Handel mellom stater kan bli utfordrende siden en av formålene med karbonavgiften er at produksjon av visse varer skal bevares der de er. Denne ideen er i direkte konflikt med klassisk politisk økonomi, siden et av grunnlagene for vekst består av utvidelse av handel. Karbonavgiften kan passe sammen med teorien om komparative fordeler, Norge eksempelvis viser at de har en komparativ fordel når det gjelder produksjon av aluminium sammenlignet med Tyskland.

Handel er viktig innen klassisk politisk økonomi, men det er også vist til at handelsliberalisering, eksempelvis fjerning av toll ikke nødvendigvis alltid er en positiv ting innen klassisk politisk økonomi. Hvis ikke-fornybare energiresurser brukes for å transportere varene som produseres, eksempelvis Norges aluminiumsproduksjon eller stålproduksjon kan det være gode fordeler for en nasjon ved å ha diversifiserte næringer. Komparative fordeler gir mening hvis transport ikke var et problem og kunne bli gjort uten stor utslipp, men store fraktskip, fly og lastebiler er en viktig del av karbonutslippet i verdenen. Dermed kan det være best for land å forsøke å utvide produksjonen av varer innad i eget land slik at produkter slipper å bli fraktet fra sted til sted for å behandles. Forholdet mellom komparative fordeler og karbonavgift er tvetydig, men Smith selv advarer mot å ha for sterk tillit til ideen om komparative fordeler og man kan derfor argumentere for at karbonavgift trumfer komparative fordeler på grunn av de mulige konsekvensene som kan komme av store utslipp. En positiv side ved diversifisering av produksjonen i et land er at arbeidsfordeling kan bli lettere og at det flere muligheter vil skape flere årsaker for å bli værende i landet.

## 3.2 Økonomisk overskudd

En sentral del av klassisk politisk økonomi er vekst. Innen klassisk politisk økonomi er overskudd og kapitalakkumulering ansett som en av hovedårsakene for økonomisk velstand og ekspansjon av markedet, samt utvikling og innovasjon. Årsaken for dette ligger i menneske synet til klassiske politiske økonomer. På grunn av at mennesker er ansett som egoister,

hedonistiske og late er det slik at markedet blir den eneste løsningen for å finne løsninger på ting. Altså, selgere konkurrerer med hverandre om å levere produktene for å dekke etterspørselen, og den konkurranseprosessen holder prisene på et minimum. Slik ser samfunnet ut i dag i store deler av verdenen, men implementering av alle karbonavgiftene som har blitt diskutert i denne oppgaven. En slik endring kan være slutten på konkurranse innenfor spesifikke områder som blir sterkt preget av de nye avgiftene siden det kan bli vanskelig å forsikre overskudd. Det vil eksempelvis være lite lukrativt å konkurrere med en stål produsent som allerede er godt etablert innad i det samme landet. Det kan oppstå en situasjon der store selskaper får monopol på diverse ressurser.

En annen effekt av karbonavgiften er prisøkninger. Det kan argumenteres for at kapitalistene og grunneierne ikke vil bli så sterkt påvirket av karbonavgiften, men heller arbeiderne, årsaken for dette ligger i det at produksjon og transport kostnader vil stige. De nye karbonavgiftene sammen med allerede eksisterende skatter og toll avgifter vil tvinge prisene opp og det er de med minst som blir mest påvirket av dette. Dette kan også bety at akkumulering av kapital vil bli vanskeligere, noe som kan føre til stagnering.

Det kan også være verdt å nevne bruken av landområder. Sammen med karbonavgiftene er det mulig at det kommer en større satsing innenfor kilder for fornybar energi, eksempelvis vindmøller, solcellepanel og hav/vann. Problemet med mange av alternative er at de er både dyre å produsere samtidig som de bruker mye plass. Det har vært mye konflikt når det gjelder utbygging av vindmøller på grunn av at de ødelegger naturen og estetikken i naturen.

## 4 Konklusjon og videre forskning

Implementering av karbonavgifter er ikke særlig ulikt andre avgifter og den har heller ikke veldig store implikasjoner i lys av klassisk politisk økonomi. Karbonavgiften kan bli en utfordring innen noen områder i en periode før selskaper finner løsninger på hvordan man skal holde seg innenfor begrensningene. Karbonavgiften kommer til å skape endringer i markedet der den mest betydelige vil være endringer i handel mellom stater.

Karbongrensejusteringsmekanisme kan endre hele systemet av handel som eksistere nå slik at det blir vanskeligere å frakte varer fra et land til et annet, men den har også potensialet til å skape interne endringer i land som fører til vekst innen nye industrier i land. Det vil alltid være utfordringen når det skjer endringer, eksempelvis fremkomsten av store monopoler kan bli en utfordring fremover i tid, samt at de allerede store forskjellene i samfunn blir enda større. "

Jeg vil argumentere for at en avgift på karbon passer sammen med klassisk politisk økonomi teori. Karbonavgiften skaper nødvendige begrensninger på utslipp og begrensninger er forventet av teorien. Karbon begrensningene blir også integrert i markedet gjennom cap-and-trade-systemet slik at markedet får muligheten til å ta avgjørelser, slik at staten ikke styrer alt. Selv om karbonavgiften kan svekke økonomien i en periode vil dette kunne overkommes gjennom innovasjon.

Bruk av annen teorier vil vise andre måter å se karbonavgiften på, men min analyse viser at klassisk politisk økonomi er kompatibelt med karbonavgifter. For å få en sterkere konklusjon ville jeg brukt empiri sammen med mere nyansert teori og komparative metoder for å se nærmere på hvordan karbonavgifter har påvirket økonomien i land der den allerede har blitt innlemmet. Videre ville jeg også ønsket å sett nærmere på forholdet mellom internasjonal handel og karbonavgifter.

## 5 Referanser

- Dobb, M. (1973). *Theories of value and distribution since Adam Smith: Ideology and economic theory*. University Press.
- Elkins, P., & Baker, T. (2001). Carbon Taxes and Carbon Emissions Trading. *Journal of Economic Surveys*, 15(3), 325–376. <https://doi.org/10.1111/1467-6419.00142>
- Hunt, E. K. (1972). *Property and prophets: The evolution of economic institutions and ideologies*. Harper & Row.
- Mandeville, B. (2010). *The Fable of the Bees: Or, Private Vices, Publick Benefits*. Floating Press, The.
- Riddell, T., Shackelford, J., & Stamos, S. (1982). *Economics, a tool for understanding society* (2nd ed). Addison-Wesley PubCo.
- Smith, A. (1995). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations: Vol. 1: Bd. Vol. 1*. Pickering & Chatto.
- What Countries Have A Carbon Tax?* (2021, september 10). Earth.Org - Past | Present | Future. <https://earth.org/what-countries-have-a-carbon-tax/>

